Ideologie van het satanisme

Inleiding

Heeft het satanisme een geloofsleer?
Hoewel er geen sprake is van een grondig uitgewerkte ‘dogmatiek’ zijn er wel een aantal karakteristieke kenmerken van het satanisme, voor zover daarover iets bekend is. Meest kenmerkend in die leer is het doelbewuste contrast met het christendom.

Inhoud

Ontstaan

Het satanisme en daaraan verwante groeperingen is oeroud. Een uitstekend historisch overzich van de ontwikkeling hiervan vindt men in “Out of Darkness” van Sakheim and Devine, 0-7879-3954-4 (1992)
In het artikel “The History of Satanic Religions” (Katchen) staat in de beginalinea (blz.1) : ‘Practices such as ritualistic sex to promote fertility and child sacrifice were quite common in early Semitic religion.’ Verder biedt het hoofdstuk een helder overzicht over de verschillende stromingen en, die bij gedragen hebben aan het gedachtegoed en de ideologie van het satanisme.

Ook in de Geïllustreerde Encyclopedie van de Bijbel (90 6113 026 3 blz. 393v.) vinden we een aantal hiernaar verwijzende regels met betrekking tot de oude (voor-Israëlische) religie van Kanaän: “Uit de Bijbel kunnen we (…) leren dat de cultus bepaalde onterende praktijken inhield. Niet alleen gewijde prostitutie, maar ook mensen- en kinderoffers waren daar nog gebruikelijk in de periode toen ze door de Egyptenaren en Babyloniërs allang waren afgeschaft” In een citaat over de Moloch “… dat de oude bijbelse en Romeinse verhalen over Kanaänitische (Phoenicische) kinderoffers aan Moloch maar al te waar zijn geweest. Opgravingen te Salambo hebben duizenden urnen aan het licht gebracht met de gecremeerde resten van kleine kinderen, merendeels beneden de 2 jaar.”
Deze citaten demonstreren de lange geschiedenis waarop het satanisme of daaraan verwante groepen en praktijken boogt.

Samenhang

Het is maar de vraag of er sprake is van samenhang in ideologie van alle groepen, die zich satanisten noemen c.q. daaronder gerekend worden door anderen. De ideologische onsamenhangendheid zou te verklaren zijn vanuit de verschillende wortels en culturen, waaruit moderne vormen van satanisme zich hebben ontwikkeld. Tevens lijkt het zo te zijn, dat systematische doordenking van deze levensbeschouwing niet de eerste prioriteit heeft bij haar aanhangers. Weliswaar is er sprake van een soort satanistenbijbel (The Satanic Bible, auteur Anton LaVey), maar wanneer gekeken wordt naar de veelkleurigheid aan bronnen in de religieuze geschiedenis en cultuur, dan valt opdat vrijwel alle grote stromingen in de wereldreligie hun bijdrage hebben geleverd, zowel uit oost als uit west. Derhalve kan er moeilijk sprake zijn van een samenhangende ideologie.
Toch is er een centraal aanknopingspunt, dat al terug te vinden is in de naam van de beweging, satanisme.

Naam

Satan is een Hebreeuws woord, dat voorkomt in de Tenach (het Hebreeuwse Oude Testament), waar het de primaire betekenis van ‘aanklager’ heeft. In het Joodse denken heeft die ‘aanklager’ zijn eigen plek in de rechtspraak van God, de Schepper van hemel en aarde (zie onder andere de introductiescènes in Job 1 en 2, waar de satan genoemd wordt onder de ’zonen van God’ en kennelijk zijn eigen plek heeft in Gods hofhouding. Gaandeweg in de ontwikkeling van de geloofsleer van Israël en later van het christendom heeft satan een veel specifiekere betekenis gekregen, veel negatiever dan de functie van openbaar aanklager. In het slotboek van het (Griekse) Nieuwe Testament wordt hij beschreven met een aantal namen (Openbaring 12:9): de grote (vuurrode) draak, de oude slang, duivel (diabolos = degene die

chaos veroorzaakt) en Satan, die de hele wereld misleidt. In het evangelie van Johannes (8:44) noemt Jezus hem de ‘vader van de leugen’ en ‘de moordenaar van de beginne’. In de christelijke theologie vervult de satan de functie van tegenstander van Christus en van God, die doelbewust bezig is mensen af te leiden van wat God met hen wil. Het lijkt kenmerkend voor het satanisme, dat ze zich identificeert met deze figuur. Zijn bestaan en functie, zoals hierboven geschetst, wordt niet door het satanisme bestreden, integendeel, eerder nog versterkt. Men kan zeggen, dat satanisme de ideologische omkering is van de christelijke leer volgens de orthodoxe traditie.

Omkering

Centraal in de leer van het satanisme staat, dat de satan de werkelijke heerser over de wereld is en in die zin oppermachtig.
Overigens erkent ook het christendom dat de duivel heerser over de wereld is, maar het huldigt ook de stellige opvatting, dat Christus de duivel zal overwinnen en in beginsel al overwonnen heeft.
Volgens het satanisme echter is Christus zelf slachtoffer geworden van de macht van satan en is alleen satan onbetwist heerser over de wereld.
Het satanisme brengt die overtuiging in praktijk door vrijwel alle waarden en normen van de Joods-christelijke traditie om te keren. Alles wat als waardevol voorgeschreven wordt in het totaal van de bijbel, wordt door het satanisme ontmaskert als onzin, leegte, machteloosheid en daarom als iets verwerpelijks. Alles wat verboden is in dezelfde traditie vanuit de bijbel, wordt door het satanisme gepropageerd. Daarin valt met name de nadruk op het overtreden van het incestgebod, het verbond op mensenoffers en het eten / drinken van bloed.

Intermezzo: een aantal relevante bijbelteksten met betrekking tot het eten van bloed.

- Genesis 9:4
  Alleen mag je geen vlees eten waar nog bloed in zit, want het bloed bevat de levenskracht.
- Leviticus 3:17
  Nooit mag een Israëliet vet of bloed eten; dit is een blijvende bepaling voor alle generaties, waar ze ook wonen.
- Leviticus 7:26
  Nooit mag een Israëliet, waar hij ook woont, vlees eten waar het bloed nog in zit; dit betreft alle dieren, vogels zowel als landdieren. 27 Iedereen die het eet, moet uit de gemeenschap worden gestoten.
- Leviticus 17:10
  En ook deze aanwijzingen moest Mozes hun geven: ‘Wanneer een Israëliet of een vreemdeling die bij jullie woont vlees eet waar het bloed nog in zit, dan zal de Heer zich tegen hem keren en hem uit de gemeenschap stoten. 11 Want het beginsel van alle leven is het bloed. Daarom heeft de Heer juist het bloed ervoor bestemd om daarmee op het altaar alles weer in het reine te brengen tussen jullie en hem. 12 Dat is tegelijk de reden, waarom de Heer jullie en de vreemdeling die bij je woont, verboden heeft om vlees te eten waar het bloed nog in zit. 13 Wanneer een Israëliet of een vreemdeling die bij jullie woont op de jacht wild of gevogelte vangt dat gegeten mag worden, dan moet hij het bloed op de grond uitgieten en het met aarde bedekken. 14 Want het beginsel van alle leven is het bloed. Juist daarom heeft de Heer jullie

verboden om vlees te eten waar het bloed nog in zit. Wie dat toch doet, moet uit de gemeenschap worden gestoten.

- Leviticus 19:26
  Je mag geen vlees eten waar het bloed nog in zit. Je mag je niet inlaten met wichelarij en toekomstvoorspelling.
- Handelingen 15:29
  Onthoud u van voedsel dat aan afgoden geofferd is, van bloed, van vlees waaruit het bloed niet is weggelopen en van verboden huwelijken.

Binnen het satanisme wordt juist gepropageerd deze dingen te doen, omdat zulk gedrag een grote macht belooft te geven aan de deelnemers.

Ook andere centrale gedachten van de Joods-christelijke theologie worden in het satanisme omgekeerd. De dood wordt verheerlijkt in plaats van het leven, het recht van de sterkste prevaleert, het is noodzakelijk de ander (met name zwakken, bijvoorbeeld kinderen) te laten lijden in plaats van barmhartigheid te tonen, oriëntatie heeft plaats op het hier en nu in plaats van op de eeuwigheid, er is een stellige ontkenning van een laatste oordeel voor Gods rechterstoel en boven alles een ontkenning van het reddende werk van Jezus Christus. Al met al lijkt het er op dat de ideologische samenhang van het satanisme voornamelijk bestaat in de figuur van satan zelf.

Het is niet verwonderlijk overigens (om vele redenen) dat er nooit sprake geweest is van een uitgebreide en samenhangende dogmatiek. Niet alleen is dat begrijpelijk omdat in de westerse wereld de Joods-christelijke leer dominant was (en wellicht nog steeds onbewust is), maar ook omdat het er op lijkt, dat de aard van het satanisme zich niet direct leent tot systematisering.
In de eerste plaats is dat zo vanwege het feit, dat het een contrastleer is en geen samenhang vanuit zichzelf lijkt te hebben; zonder het Joods-christelijk erfgoed zou het satanisme waarschijnlijk een ideologisch losse verzameling cults zijn met wellicht overeenkomende gebruiken en riten, maar zonder vast fixatiepunt.
Daarnaast is het van belang te bedenken, dat het satanisme niet uit is op verheldering, maar op verhulling. Dat hangt niet alleen samen met het gegeven, dat veel van haar activiteiten in strijd (lijken te) zijn met de universele rechten van de mens (en dus strafbaar zijn), maar ook daarmee dat de kracht van de beweging doelbewust gezocht wordt in geheimhouding en zwijgplicht met alle middelen die maar gebruikt kunnen worden. Van zo’n beweging een ordelijke ideologie verwachten is wellicht wat teveel gevraagd.

Rituelen

In de praktijk komt het met name neer op rituelen. Ook daarin openbaart het satanisme haar contrastkarakter. Een aantalvoorbeelden:
Bij initiatie is sprake van gedoopt worden met bloed, als contrast met de Joodse cultische onderdompeling en reiniging in water van de eerste categorie (een vorm die naderhand door het christendom overgenomen werd in de doop).

Intermezzo: In de Rabbijnse geschriften is sprake van 6 categorieën met betrekking tot doopwater, water voor de rituele reiniging.

1. Stromend bronwater,

2. Geslagen water (zouthoudend en warm water.)
3. Bronwater van kleine bronnen.
4. Bron- en regenwater in verzamelbekkens, wanneer het door leidingen etc. aangevoerd wordt en zeewater.
5. Regenwater dat bezig is van heuvels en bergen af te stromen.
6. Stilstaand water in sloten of plassen.

In plaats van de Rooms Katholieke mis, waarin de drie-enige God vereerd wordt, houden satanisten hun zwarte mis, waarin alle onderdelen in betekenis omgekeerd worden en vaak de praktijk ook letterlijk omgekeerd wordt uitgevoerd (bijvoorbeeld het achterstevoren uitspreken van christelijke teksten). Het eenmalig offer van Christus voor de zonden van de mensheid (naar orthodox christelijke opvatting) wordt gecontrasteerd (of wellicht is tegengesproken een betere term) door offers van dieren en, (luisterend naar wereldwijde hardnekkige geruchten en verhalen) zuigelingen of zelfs volwassenen. De zwarte mis zelf lijkt een menging van losbandige seksualiteit en bloeddorst. Dat laatste is letterlijk te nemen – veelal is er sprake van het letterlijk drinken van bloed (van dieren of van mensen) als contrast met de symboliek van de beker van het nieuwe verbond, waarin de wijn teken is van het bloed van Christus dat eens (en eenmalig) voor allen gevloeid heeft.

Intermezzo: een aantal gegevens van internet over satanisme en vampirisme.

- Dawn Perlmutter in het artikel op de website http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0902/sacrifice.htm over mensenoffers: A few are bold enough to proudly flaunt their violent rituals on-line, for example a Satanic religion called the Order of the Nine Angles has a guide to human sacrifice on their web site (http://members.easyspace.com/oww/satan/Satanism/Ona/Odoc10.htm)
- Perlmutter over de omkering van ideologie: In most sects Satanism is a reversal of Christianity, and similarities are found in the symbolism and ritual practices of each group. Zie http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0702/skandalon.htm
- Van dezelfde auteur: Vampirism, the most recent manifestation of the occult, has led to many crimes, ranging from vandalism to murder. Vampire culture is relevant to law enforcement because many juveniles and young adults dabbling in the Goth movement are seduced into the more serious level of the subculture, the Vampire and Fetish Scenes, where blood rituals, sexual sadomasochism, and bondage discipline are regular occurrences. The dangers implicit in drinking and exchanging blood and violent sexual activities are more insidious when they are viewed as sacred rituals that are required for initiation, membership, and status in the group. Example of murders committed by juveniles and young adults who embraced a variety of vampire theologies are found in the ritualistic crimes section.
- Ook het satanisme heeft zijn kalender van gewijde dagen, waarvan de Walpurgisnacht (van 30 april op 1 mei) waarschijnlijk wel de bekendste is. Tegenover de psalmen, hymnen en geestelijke gezangen van de christelijke samenkomst staan de lofliederen op de satan en alle omgekeerde normen en waarden waar hij voor staat.

Kortom, ook in de rituelen (die overigens kennelijk ook een grote verscheidenheid kennen) komt het tegenstellingskarakter van het satanisme naar voren.

Conclusie

Het is aantoonbaar dat satanisme oude en veelkleurige wortels heeft uit allerlei culturen, maar in haar huidige (grotendeels verborgen) vorm ontleent ze haar bestaan met name aan de ontkenning en bestrijding van de centrale leer en praktijk van het rechtzinnige Christendom. In die zin is er sprake van een afgeleide ideologie, waarvan een eigen zelfstandigheid moeilijk vast te stellen is.

Persoonlijke stellingname

Als dopers-evangelisch theoloog en pastor is het niet zo moeilijk mijn persoonlijke plaatsbepaling in dezen te beschrijven. Het satanisme is de omkering van alle goede geloofs- en levenszaken, waar ik voor sta en die ik wenst op te versterken en te verdedigen. De praktijk van ritueel geweld aan kinderen en volwassenen wil ik bestrijden, met name op 2 fronten: Ten eerste door de gezamenlijke kennis over deze fenomenen openlijk aan de orde te stellen, zodat er mogelijkerwijs meer maatschappelijke en politieke weerbaarheid tegen deze zaken komt en ten tweede direct door hulp te bieden aan slachtoffers en indirect door kennelijk effectieve methoden van genezing te propageren binnen het kader van mijn geloofsovertuiging en praktijk.

Anne de Vries.